

STICHTING RENE DE CLERCQ vzw

Secretariaat: Jan Dhaluin, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk
Telefoon en fax: 056/72.86.70. Kredietbank 463-5147011-71

NIEUWSBRIEF 2002

Het jaar 2002 is voor ons Vlamingen een heel bijzonder jaar.

- 700 jaar geleden, te Kortrijk, de Guldensporenslag
- 14 november, 125ste verjaardag geboorte René De Clercq te Deerlijk
- 12 juni, 70 jaar na het overlijden van onze dichter René De Clercq in Maartensdijk bij zijn vrienden Pieck

Op 6 april 1982 hebben wij zijn stoffelijke resten en grafmonument naar zijn geboortedorp overgebracht waar hij op 110 meter van zijn geboortehuis, nu zijn museum, begraven ligt.

Op 9 juni 1991 ging zijn museum open dat jaarlijks 2.000 bezoekers trekt, vanwie de helft schoolkinderen. Wie de jeugd bereikt, speelt mee in de toekomst.

Op 20 april gaat een tentoonstelling open in het museum genaamd "WOORDEN" worden "KLANKEN", over de toondichters van René De Clercq. Als hij nu nog gekend is, ligt dat voor een groot deel aan de vele toondichters die zich geroepen voelden om zijn onvergetelijke teksten op muziek te zetten. Emiel Hullebroeck maakte Tineke van Heule onsterfelijk. Emiel Hullebroeck is niet de enige want tot hertoe ontdekten we bijna 100 toondichters die hemelse klanken van zijn woorden maakten.

Op 14 november komt een viertalig luxe-album "De Clercq, ongebonden" van de pers met 25 van zijn gedichten. Om dat te realiseren, organiseren wij terzelfdertijd een verkooptentoonstelling van tekeningen en schilderijen van Gretha en Adri Pieck. Twee bestuursleden schenken ons deze kunstwerken.

Ondertussen zal een werkgroep het lezen van alle gedichten van René De Clercq verder zetten. We willen immers in de nabije toekomst een bloemlezing met zijn mooiste gedichten publiceren.

Dankzij uw milde steun kunnen wij dat allemaal realiseren!

STEUNFONDS MUSEUM RENE DE CLERCQ

Beschermend lid: vanaf 25 euro

Steunend lid: vanaf 15 euro

Gewoon lid: 10 euro

Alle bijdragen, hoe klein ook, zijn welkom. Alle leden ontvangen een bewijs van hun storting.

Schrijf uw bijdrage over op bankrekeningnummer 463-5147011-71 van de Stichting René De Clercq, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk.

WIJ DANKEN U VAN HARTE!

GULDEN-SPORENLIED

Den dag der Gulden Sporen,
Den harden slag, den goeden slag,
Den dag der Gulden Sporen
Heeft Vlaandren uitverkoren
Tot heldenheiligdag.
Bij 't bloed, dat uwen bodem drenkt,
Bij 't onrecht, dat uw dooden krenkt,
Herdenkt!

Wie daar uw grond begeerde
De Fransche stoet, met spoor en spoed,
Wie daar uw grond begeerde
Nog sneller huiswaarts keerde,
Of hield den grond voorgoed.
Bij 't bloed, dat uwen bodem drenkt,
Bij 't onrecht, dat uw dooden krenkt,
Herdenkt!

Niet door den strijd der zwaarden,
Zoo sterk gestrêen, zoo stout gestrêen,
Niet door den strijd der zwaarden,
Omdat wij zelf ontaardden
Is de oude vrijheid heen.
Bij 't bloed, dat uwen bodem drenkt,
Bij 't onrecht, dat uw dooden krenkt,
Herdenkt!

Wordt, broeders, gansch uw eigen,
Eischt zelfbestuur om zelfbestaan.
Wordt, broeders, gansch uw eigen,
Slaat neder wie bedreigen
Eer wie bedreigen slaan.
Bij 't bloed, dat uwen bodem drenkt,
Bij 't onrecht, dat uw dooden krenkt,
Herdenkt!

Moet Vlaandren ooit verdwijnen,
Dan zonder schuld, dan zonder schand;
Moet Vlaandren ooit verdwijnen,
De klare zon zal schijnen
Op één Groot-Nederland.
Bij 't bloed, dat uwen bodem drenkt,
Bij 't onrecht dat uw dooden krenkt,
Herdenkt!

Dichter René De Clercq, medereiziger van de arbeidersbeweging

Joost Vandommele

Voorals bekend als dichter van zgn. huiselijke liederen (o.a. *Tineke van Heule*, *Moederke alleen*, *Hemelhuis* etc.) was René De Clercq (Deerlijk 1877, Maartensdijk (NI) 1932) ook verdienstelijk als bard. Hij stelde zijn pen voornamelijk ter beschikking van de Vlaamse Beweging maar ook van de arbeidersbeweging. Deze bijdrage behelst zijn relatie met de sociale beweging in Vlaanderen.

De Clercq is de 15de van 16 kinderen. Zijn vader (1831-1893) was kleine vlashandelaar maar vooral ambachtelijk draaier van vlassen koorden. Hij had in zijn jeugd de grote hongersnood van 1844-'48 beleefd waarbij in de Vlaamse vladistricten 10.000 mensen van de honger omkwamen en de gemeente Deerlijk van 5292 op 4559 (-733) inwoners was teruggevallen. René kent het leven op het platteland door en door en zweert als aankomend dichter aan elk ambacht een gedicht te wijden. In het collège Saint-Joseph te Tielt waar De Clercq vanaf 1890 intern is, wordt zijn aandacht voor de sociale noden gewekt door principaal Jules Deberdt die in zijn gematigde interpretatie van de kersverse encycliek *Rerum Novarum* (1891) van zijn jongens 'rotschwaste Roomsche mannen en sociale werkers' wil maken. De twee hoogste klassen worden ingeschakeld in de conferentie van Sint-Vincentius a Paolo. O.l.v. de principaal bezoeken de leerlingen en hun leeraars de armen tweemaal in de week en worden 'brood, vuur en kleding bedeed'. Zijn eerste bundel *Gedichten* (1896) bevat het 25 bladzijden lange gedicht *Rerum Novarum of arbeid en lijden* waar het afzien door labuur als gevolg van Adams zondeval en Gods wil wordt geduid. De arbeider moet steun zoeken in het geloof en de rijke mag niet blind zijn voor de noden van de arbeider. De sociale ordening dient te worden bewaard; socialisme noch het streven naar materiële rijkdom maken de mens gelukkig. Gezin, liefdadigheid, geloof, aanvaarding en respect tonen daarentegen de weg.

*Rerum Novarum! O, daar ligt het al besloten
Wat aan de wereld, wat aan Adams droeve loten
Nog redding geven kan en zal.
Rerum Novarum! Kracht om allen op te beuren,
Voor allen heilzaam; Troost de kleinen in zijn treuren
Steun voor de grooten in hun val*

Een radicalere interpretatie van *Rerum Novarum* geven de Daensisten. Van hen zegt De Clercq: *Ik herinner mij uit mijn jeugd de eigenaardige meetings van Priester Daens en mr. Plancquaert op het platteland*. Naar verluidt stond de Deerlijkse pastoor o.m. Plancquaert toe, te spreken na de mis (De Clercq zou hier op zijn beurt wel eens het woord nemen) en maakte in tegenstelling tot vele andere geestelijken geen gewetenskwestie van de tweespalt binnen het katholieke kamp. Het is ook geen toeval dat in Deerlijk een Daensistische kern ontstaat rond de Plancquaertist Remi Vanderschelden. Hector Plancquaert zelf werd 'de graaf van Buizegem' genoemd wegens zijn vele verkiezingsdeelnames, soms in spectaculaire tussentijdse verkiezingen, waarbij hij echter nooit verkozen

85 De Noodhoorn. Tweede uitgave, Tielt en Amsterdam 1927, 98 p.

96 De Noodhoorn. Vierde uitgave, Amsterdam 1932, 160 p.

112 De Noodhoorn uitgegeven in 1940, 1943 en 1975, 186 p.

werd (15 keer kamer, 6 keer provincie, één keer gemeente tot 1914). Het leven van De Clercq vertoont overigens merkwaardige parallellen, zij het eerder op het gebied van de Vlaamse Beweging, met dat van de radicale Plancquaert die geen rol aanvaardde voor de clerus in de politiek. De veertien jaar oudere streekgenoot Plancquaert werd ook flamingant op het college. Hij was medeoprichter van de Gentse katholieke studentenvereniging Rodenbachs vrienden waarvan De Clercq 10 jaar later voorzitter wordt. Ze publiceren beiden letterkundige werken bij Siffer, de drukker van *Dietsche Warande en Belfort* te Gent. Ze geven samen met Fons Sevens vanaf 1910 het blad *De Witte Kaproen* uit. Beiden worden ondervoorzitter van de Raad van Vlaanderen (09.03.1918) en worden ingeschakeld in de activistische propaganda. Ze worden op hetzelfde assisenproces van 17 april 1920 door het hof van Brabant ter dood veroordeeld. Het door Plancquaert gestichte blad *Het Recht* had vanaf 1924 een vers van De Clercq als motto: *het recht om te leven is het eerste recht, het tweede is een man te zijn geen knecht*. Het gedicht vervolgt: *daarna komt de durf en vervolgens de daad, die afgoden brijzelt en dwingelands slaat*.

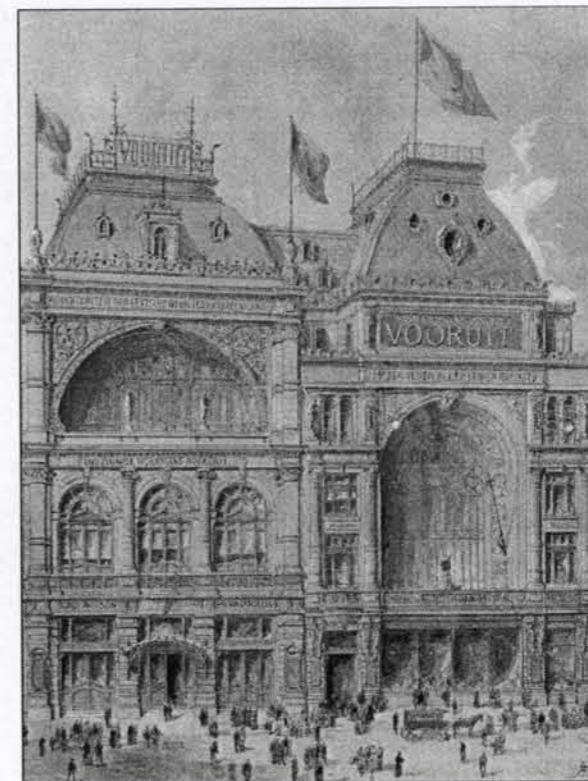
Belangrijke leiders van de Daensistische beweging.

V.l.n.r.: Lodewijk Severijns, Florimond Heuvelmans, René De Clercq, Victor Lambrecht, Hector Plancquaert.

(Reproductie in Archief Leon Defraeye-Gemeente Deerlijk)

In 1896 arriveert De Clercq als student in Gent. Aan de universiteit krijgt hij o.m. door zijn mentor professor Paul Fredericq een bredere kijk op de wereld waardoor o.m. ook zijn godsdienstbeleving sterk verandert. Zijn literaire idolen zijn Multatuli en Goethe. De socialisten staan in Gent qua electorale aanhang op hun hoogtepunt sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 1895 (14 van de 39 raadsleden). De strijd voor evenredige

vertegenwoordiging van het pas verworven algemeen meervoudig stemrecht dat volgens hen vele andere problemen zal oplossen, is de topprioriteit. De florissante coöperatieven zorgen voor een zichtbare aanwezigheid (volgens sommigen een machtsgreep van de republiek der kameraden of de stad in de stad). De verwezenlijking van *Ons Huis*, 'het stadhuis der werklieden' op de Vrijdagmarkt in 1902 dat tevens het eerste grootwaaenhuis herbergt is de kers op de taart.

Het nieuwe volkshuis Vooruit op de Vrijdagmarkt in Gent.
(Ingekleurde pentekening van F. Dierckens)

Het Gentse model Anseele (combinatie van politiek pragmatisme, gestroomlijnde organisatie en winstgevende coöperatieven) maakte op vriend en vijand tot in het buitenland toe zeer veel indruk. Met het overlijden van Edmond Van Beveren in 1897 was het laatste flamingantische Gentse socialistische kopstuk met heelnederlandse sentimenten, in de traditie van Emiel Moyson, verdwenen. Vergeten we intussen echter niet dat de socialisten, zeker vanaf de oprichting van de BWP in 1885 eerder onverschillig stonden t.o.v. de Vlaamse Beweging die hoofdzakelijk geworteld was in de middenklasse, kleinburgerij en vrije beroepen die zich weinig inlieten met het Algemeen Stemrecht. Volgens Ferdinand Hardyns, hoofdredacteur van *Vooruit* en polemist terzake was de Vlaamse strijd als een 'klodderspaan' die de aandacht van de arbeiders slechts kon afleiden van 'de grote, voorname zaak, de sociale kwestie'. Sterk geloof in het pragmatische nut van de kennis van het Frans, de solidariteit met de Waalse makkers (Anseele was in 1894 en 1898 in Luik verkozen geweest) en de traditionele sympathie voor het revolutionaire, republikeinse Frankrijk sloot de ogen van de Gentse socialistische top voor het feit dat binnen Vlaanderen taalgrenzen en sociale grenzen samenvielen. Het strijdpunt bij uitstek van de flaminganten nl. de vervlaamsing van de rijksuniversiteit kan de socialisten

BAKKERIJ VOORUIT

Nijverheidsboulevard

Beste en goedkoopste Brood der stad

1° soort Bijn wit Brood, fr. 0-30 per kilo.

Daarbij hebben de leden der Maatschappij VOORUIT eenen deel die voor de maanden December 1896, Januari en Februari 1897 2 centiemmen was, zoodat het beste bijn brood van VOORUIT per kilo maar 21 centiemmen aan de leden kostte.

Al de volgende broodprijzen zijn zonder deel.

Per kilo	Prijzen per brood en wiel per kilo
2 ^o soort wit brood fr. 0,30	2 ^o soort krentenbrood fr. 0,25
Fijn krentenbrood fr. 0,33	Masteluin met krenten fr. 0,20
Voor de leden 2 broodkaartje en 10 centiemmen opleg.	Klein krentenbroodje fr. 0,09
Masteluinbrood zonder krenten fr. 0,18	

FIJN GEBAK

Amandelbrood, per kilo fr. 2,00	Fransch broodje, per stuk fr. 0,03
Speculatie, per kilo fr. 2,00	Pistolets, per stuk fr. 0,04
Boterkoeken, per stuk fr. 0,04	Mastellen, per stuk fr. 0,04

Ook te verkrijgen: Alle soorten van Taarten en Pastelen (groot en klein).
N.B. — Het bijn Brood, 2° soort wit Brood, Krentenbrood, Amandelbrood en Speculatie zijn ook in al onze Kruidenierswinkels te bekomen.

BERGSCH KOLEN VAN "VOORUIT"

Magazijn Nijverheidsboulevard, Gent. — Telefoon N. 252

Allerbeste Huiskolen (gewaARBORGd Bergsche)

1000 kilos thuis besteld fr. 22,00	1000 kilos aan magazijn fr. 20,00
50 — — — — — fr. 1,10	50 — — — — — fr. 1,00

GOED GEWAARBORGD GEWICHT

Eene enkele proef overtuigt elkeen van de uitmuntendheid en grootte onzer kolen en dat wij 2 frank per 1000 kilos goedkooper zijn als onze concurrenten.

Apotheken VOORUIT

1, Garenplaats, 1; — 2, Phoenixstraat, 1; — 3, St-Lievenstraat, 41; — 4, St-Pietersvrouwenstraat, 67.

Medicamenten van allerbeste hoedanigheid

KINAWIJN, met allerbeste oude Malaga-wijn bereid, zeer aan te prijzen voor herstellende leden. De flesch fr. 2,00	bevroeld hebt ons uwe kinderen te genezen van kinkhoest en verkoudheden. geeft aan uwe kleinen deze wonderbare hoestsiroop. De flesch fr. 0,50
VANILGSIROOP, zeer goed voor zwakke kinderen. In flesch fr. 1,50	FEVERTRAAN, allerbeste hoedanigheid. De flesch fr. 2,50
STALWATER, zeer verklikkend en verkloekend als de beste minerale water. De flesch, fr. 0,50	TEERPIJLEN, Pillen tegen de Bersthoest, Zeer snelle Pillen aan 50 centiemmen de doos, allerbeste Staalfillen aan 1 fr. het honderd.
TEERWATER, voor personen welke kort van adem zijn en hoesten. De flesch, fr. 0,50	ZWITSERSCH COLLODION, voor Wormen, Wreken, Eksterdoogen, enz. De flesch. fr. 0,50
ROESTSIROOP, Gij, Moeders, die nuttelooze alle: Te verkrijgen: ENDFEETINGMEER tegen de krop en dijnvliesonteking. 2 en 4 fr. de flesch. Breuklanden voor volwassenen en voor kinderen, buikpijnen en allerhande artheken in caoutchouc (Alle specialiteiten met 10 p. h. verzending)	

Prijzlijst van de Gentse coöperatie 'Vooruit', 1897.

Het voorafbetalingssysteem met broodkaarten waarmee men 10.000 gezinnen of een vierde van de Gentse stadsbevolking aan goedkoop dagelijks brood hielp, groeide uit tot een gigantische kapitaalaccumulatie, die de ruggengraat vormde van het succesmodel Anseele.

aanvankelijk niet bekoren want er is in die tijd zelfs nog geen verplicht degelijk basisonderwijs. Er is ten andere de strijd voor het enkelvoudig stemrecht, tegen kinderarbeid, tegen de bloedwet (lotingsysteem voor recruten met mogelijkheid voor de begoeden om zich vrij te kopen) en voor werktijdverkorting. In die periode halen de Gentse socialistten bv. de 64-urenweek binnen i.p.v. de geëiste 10-uren dag (6 x10 u). Niettemin zou

Anseele die in 1898 nog lid was geworden van de Association pour la Vulgarisation de la Langue Française (een vereniging van vnl. het establishment tegen de vernederlandsing van de universiteit), zijn houding versoepelen na een debat in *Ons Huis* in 1905. Studenten van *Ter Waarheid* (o.m. Ferdinand Brulez, Oscar De Gruyter, Hendrik De Man, Paul Kenis, Reimond Kimpe, Adriaan Martens, Antoon Picard, Georges Sarton en Alfons Van Roy) hadden hem overtuigd. In 1911 zou Anseele namens de BWP het wetsvoorstel van de 3 kraaiende hanen voor tragsgewijze vernederlandsing van de universiteit vanaf 1916-'17 indienen. De socialisten zouden in de gemeenteraadsverkiezingen van 1911 in kartel met de liberalen opkomen. Onder impuls van De Clercq kompaan Sevens werd een lijst *Het Vlaamsche Blok* ingediend die als strijdpunt de vernederlandsing van de Gentse universiteit had. Dissidente socialisten zoals gemeenteraadslid Pieter De Bruyne maar ook Hector Plancquaert en Alfons Van Roy stonden op deze lijst die met 4,3% geen succes had en het nog eens probeerde in de parlementsverkiezingen van 1912. Anseele die in januari 1909 zijn intrede deed in het stadsbestuur als schepen van financiën, handel en nijverheid, stadsbedrijven en haven, had als schepen trouwens vaak af te rekenen met de Onafhankelijke Stadswerkliedenbond, door de socialisten smalend de 'kluitjesbond' genoemd, waarvan flamingant Alfons Van Roy secretaris was.

Intussen dicht De Clercq zijn *Liederen voor het volk* waar o.m. zijn *Lied der zwoegers, Naar Frankrijk trekken, de Zwingel* maar vooral zijn *Dorscherslied* (niets voor 't huis en al voor 't hof) opvalt. Hij wordt snel opgemerkt door de 'Van Nu en Straksbeweging' van o.m. A. Vermeylen, E. De Bom en C. Buysse. De eerste vertaling van zijn werk gebeurt in het Esperanto (1904). Het spectaculaire verloop van de Tweede Boerenoorlog in Zuid-Afrika (1899-1902) brengt een uitzonderlijke en sterk emotionele alliantie van flaminganten en socialisten teweeg. De Clercq schrijft gelegenheidsgedichten o.m. spotgedichten op Queen Victoria. In 1902 was zijn *Vlasgaard*, landelijk tafereel in verzen verschenen. Deerlijk, De Clercq's geboortedorp is de achtergrond van het sociale drama.

*Wat gaf het hem dat hij een meester had,
die hem en allen mocht gebieden,
wanneer die meester zin noch lust bezat
om zich te moeien met die stomme lieden,
die beulden, om voor een geringe huur
zijn schuur vol graan, zijn stal vol vee te steken.*

Dit werk wordt in 1904 libretto voor een zangspel. Jozef Vandermeulen, Wagneriaan, dirigent van de harmonie *Vooruit* schrijft met deze compositie 'zijn meesterwerk' (in 1907 zal hij ook De Clercq's *Halewyn* op muziek zetten). Het werk kent 23 voorstellingen in een eerste seizoen (1906) in de Vlaamse schouwburg. Later wordt het (via Anseele?) gekocht door de Duitse uitgever Cranz te Leipzig die een Duitse (*Um die Weberin*) en een Franse uitgave (*Au pays de lin*) uitbrengt. In 1912 wordt de Franse versie ook enige malen in Gent opgevoerd.

Wanneer De Clercq na enige omzwervingen in Nijvel en Oostende in 1906 een definitieve benoeming krijgt aan het Gentse atheneum is hij al een 'bekende Gentenaar'. Duizenden hebben zijn *Vlasgaard* bijgewoond en de socialisten hebben het werk en de voorstellingen graag voor hun politieke kar gespannen. In deze periode promoot Johan

Lefèvre, een socialistisch stadsonderwijzer, De Clercq's gedichten in het stedelijk onderwijs. Op 1 mei 1901 had De Clercq al naar een toespraak van Lefèvre geluisterd over 'sociale vlaamschgezindheid' waarin deze het verband tussen de Vlaamse zaak en de sociale strijd schetste. Hier zou De Clercq's *Dorscherslied* ontstaan zijn. Lefèvre schrijft samen met De Clercq *De Hoeven*, een sociaal drama in drie bedrijven dat in 1912 in de Vlaamse schouwburg wordt opgevoerd met Stella Vande Wiele, de latere vriendin van Frits Van den Berghe, in een hoofdrol. Heeft Anseele, die toen al schepen was, de opvoering geregeld? Lefèvre zal nog later in het activisme terechtkomen en daarom uit de BWP worden gesloten. Op het atheneum heeft De Clercq o.m. Oscar De Gruyter als collega die hem wel eens moet vervangen als hij weer eens enkele dagen op zwier is. In zijn klas onderwijst hij Richard Minne (eminent lid van de Socialistische Jonge Wacht die tijdens de Eerste Wereldoorlog een prominente rol zal spelen in de dissidentie rond het vredesstandpunt) die hij bij zijn eerste stappen als dichter heeft aangemoedigd en begeleid. Ook Paul Kenis, later o.m. bij Clarté en biograaf van Anseele, getuigde later over De Clercq's leraarschap.

René De Clercq, Jozef Vandermeulen en Alfons Sevens.

In 1909 geeft L.S. Van Looy uit Amsterdam De Clercq's *Toortsen* uit. Later wordt *Toortsen* door velen De Clercq's 'socialistische bundel' genoemd die hem precies daarom zijn staatsprijs der letteren van 1911 zou gekost hebben, die dan voor de tweede maal naar zijn streekconcurrent Streuvels gaat. Laat ons eerder stellen dat de socialistische van toen er graag een socialistisch werk in wilden zien. 'De socialistische gebruikten onmiddellijk het boek als een vaandel' schreef Herman Baccaert in *Letterkundig overzicht* nr.13 van 1910 en dat werd bevestigd door o.m. Achiël Van Acker (interview 1967) en Fons Sevens in een brochure *De dichter René De Clercq en zijn Toortsen*. Feit is dat De Clercq hevig verontwaardigd en opstandig fulmineert tegen de sociale ellende die hij in menig Gents beluik en volkswartier aantreft. Eigenlijk wordt op dat vlak de lijn vanuit het college in versterkte vorm doorgetrokken. Hij predikt nu wel verzet en strijd i.p.v. medelijden en berusting. Expliciet socialistische, laat staan marxistische, analyse en oplossingen vinden we nooit terug en godsdienstige, pantheïstische verwijzingen zijn nooit ver

Gents beluik op het einde van 19de eeuw.

weg. Zowel de christelijke als de socialistische arbeidersbeweging als sociaalvoelende liberalen en flaminganten kunnen er hun pap mee koelen. De invloed van zijn dorpsgenoot, de sociaal bewogen en flamingantische priester Hugo Verriest is duidelijk merkbaar. De Clercq's werk wordt overigens hoofdzakelijk in de katholieke en liberale pers gerecenseerd. Als socialistische dagbladrecensies zijn er enkel een bespreking van zijn *Vlasgaard* in 1902 in *Volksgazet* en één van *Vooruit* over zijn bundel *Gedichten* (11 nov. 1911). Een greep uit *Toortsen*, waar overigens ook enkele flamingantische gedichten in voorkomen:

*Die niet voelt hoe zoo'n wroeter uit wanhoop stamp
Als een van zijn kleinen zijn knie beklamt
En schreit om een aardappel meer! God, God,
Is die wereld van U? Is het leven geen spot?
En beduidt het droefnis, dreigen of troost
Dat rood vóór de dagen daar diep in het Oost?*
Uit: *Hoe menig rijdt er*

*Gevouwen handen helpen niet, gebalde vuisten evenmin
De goden zijn doof waar het noodlot valt*

*Wij menschen, waar de eene in overvloed
Zich mest op des anderen pover bloed
Waar de honger zich dwaas op de weelde ziet
Wij hebben dien somberen troost nog niet
Want, lijdt de wereld alweer geweld
Om rooversroem en rooversgeld,
De krijgstrom roffelt: broeders, goe-nacht!
Het arme volk wordt het eerst geslacht!*
Uit: *Van een schralen graskant*

*Paleis noch tempel noch troon zal staan,
Zoolang er daaronder van honger vergaan*
Uit: *Op drabbigen Bodem*

*Kom bij mensch door den mensch verduwd
Gegroet van ver en nog verder geschuwd,
Gij wroeter, donkere niemandsvriend,
Gebeenderd machien die machienen dient
Uit: Kom bij Mensch*

In dezelfde bundel vinden we ook het gedicht *Wat doen we voor U:*

*Wat doen we voor U arm Dietsch, arm Dietsch?
Veel vragen en verder niets.
Met lappen en lompen van wet op wet
Wordt een schittergewaat u aaneengezet
Het pak van harlekijn! O spijt, o spot!
Zit liever naakt dan in 't kleed van den zot.
Zit liever ten gronde in uw grootste grief
Dan te gaan door uw land met een bedelbrief
Eén dag nog. En 't volk met mantel en kroon
Baant stormenderhand u den weg tot den troon
Er uit, de bijzit, de vreemde, het Fransch
De kinderkamer, de poppendans
Een kranige daad, een krachtige schop
Waar zijn ze nu, bijzit kamer en pop
In uw eigen huis zijt ge minder dan iets
Maar morgen zijt ge alles, o moeder Dietsch*

De gebrekkige taalwetgeving die bovendien niet strafrechtelijk toepasbaar is en commotie rond de vervlaamsing van de Gentse hogeschool zijn hier de achtergrond. De waardigheid van de onderdrukte en revolutionaire opstandigheid zijn de toon.

*Is het Noorden het hoofd met het koele verstand
Het zuiden is het harte van Nederland.*

Is een heelnederlandse belijdenis

*Wat wappert ge nijdig wat schijnt ge mij nauw
Vechtlappen in 't geel, in 't rood en in 't blauw*

Wijst op het onvermogen van de flaminganten om via het parlement vooruitgang te boeken omdat elke flamingant in het carcan van zijn respectievelijke partij gevangen zit met Franstaligen. Steeds is er een immobilisme op gebied van de Vlaamse eisen door combinatie met andere gevoeligheden bv. het levensbeschouwelijke.

Oud-atheneumleerling en socialist Paul Kenis vindt het 'een schoone maar toch eene mislukte poging' [sic] (in het cosmopolitische tijdschrift *De Boomgaard* 1909-'10). De Clercq zegt later zelf dat hij met *Toortsen* de gemakzucht en vrijblijvendheid liet varen en in voeling trad 'met mijne broeders, de verschoppelingen der maatschappij'.

In zijn autobiografisch werk *Harmen Riels* (uitg. Van Looy, Amsterdam 1913) vertelt De Clercq zijn wedervaren bij de werkliedenpartij. Deze passage (van p. 74 tot 116) kan als een sleutelroman gelden. Alle tenoren van het Gentse socialisme passeren onder de naam de revue.

René De Clercq die hier als Harmen Riels schilder i.p.v. dichter is, komt na een in-

drukwekkende 1 mei-optocht (gaat het hier misschien over de manifestatie n.a.v. 25 jaar Vooruit in 1906?) in het volkshuis (*Ons Huis* op de Vrijdagmarkt) terecht tussen zelfbewuste arbeiders ('vrijwillige soldaten') en hun leiding. Kunstenaars (en flaminganten) behoorden toen echt tot een andere wereld want 'al bewoog hij zich hier vrijmoedig, hij hoorde blijkbaar onder deze lieden niet thuis'. Men laat hem verstaan dat 'wie strijdt behoefte heeft aan wetenschap en kunst als die kunst ons niet tegenkomt'. 'Alles moet bijspringen' zegt Corgen alias Anseele 'de werkers met den geest gelijk de werkers met den arm. De beste koppen toch stammen uit de mindere klas, ruw en fors, waar sloven geen schande is en de nood vroegtijdig dwingt tot nagaan en overleg'. 'Indien ik iets kan doen voor het volk' repliceert Riels/De Clercq 'zal ik het doen met liefde'. Riels/De Clercq wordt dan voorgesteld de muren van *Ons Huis* te versieren. Corgen/Anseele laat hem doen 'den eersten keer, zegde men daar dat hij iemand onbemoeid aan het werk liet'. In de taferelen die Riels/De Clercq schildert herkennen wij één voor één De Clercqs arbeidsgedichten o.m. *Dorscherslied, De zwoegers aan de haven, Plaveiers, Lied van het Vlas, Schareslied, Zagersduo, De Zeeldraaier, Lapper Crispijn, Op den Weefstoel, Van den Boever, Aan 't Labeuren, De Zwingel, Ring-King, Wiedsterlied* en *Op het Stuk (Wij druipen van 't zweet en de zonne steekt felder; we beulen ons dood voor wat pap en een pelder)*. Het meesterwerk is zijn *Lied van den arbeid*.

*Zanger en schilder, zoeker en vorscher,
Gij die beitelt en tempels bouwt;
Visscher en roeier, delver en dorscher.
Gij die bakt, en slacht en brouwt;
Looier en lapper
Kuiper en tapper
Wever en naaier,
Zager en draaier
Hoefsmid, ploegsmid en nog Forscher
Gij die in dokken en mijnen sjouwt
Werpt u vooruit en 't feest begonnen!
Zwaait met vlaggen en brandt kanonnen!
Stedeling, dorpeling;
Trotsche verworping;
Kroont met ijzer
Den Arbeid keizer!
Voert zijn wagen door markt en kerk!
Hem is de kracht, de moed, het werk!
Hem is het land, hem is de zee!
Vlaanderens volk, hoezee!*

Corgen/Anseele 'was uiterst ingenomen met opvatting en schikking, misschien wel omdat zij beantwoordden aan een eigen lang gekoesterd begeren (tot schrijven en/of dichten J. V.). Over uitvoering echter liet hij zich zelden uit, want in de techniek der jonge kunst was hij hoegenaamd niet ingewijd. Dan, al ziende, leerde hij begrijpen en waardeeren'. Bij de opening van de grote zaal van *Ons Huis* wordt Riels/De Clercq een openbare hulde gebracht. Dan wordt hem gevraagd de blijde

boodschap op de buiten te helpen prediken omdat hij de toestanden als geen ander kent. Hij stemt toe want 'ik ben hun schuldig wat ik mijn dooden vader heb beloofd († 1893), die mede een werkman was'. Harmen/René gaat met succes de boer op en Corgen/Anseele verzoekt hem nu verkiezingskandidaat voor de buiten te worden. 'In de laatste verkiezingen zijn we fel vooruitgegaan in stad. Als de buiten dit jaar wat beter geeft, is er kans dat onze tweede kandidaat er door komt. Gij zult die buitenstemmen bijwinnen'. Riels/De Clercq verklaart zich ongeschikt voor de functie van volksvertegenwoordiger maar voert met succes propaganda niettegenstaande veel tegenkanting. Gorlee, lees Emiel Coppieters, wordt in zijn plaats verkozen. Coppieters was een aannemer van baggerwerken en tevens één van de grote financiers van de omvorming van het coöperatief bedrijf tot het n.v.-systeem dat bv. werd toegepast bij de nieuwe weverij op de Port Arthurlaan (1911, thans Weba). Hij kwam uit liberaal-progressistische kringen en trad als 'politieke windhaan' toe tot de BWP en werd diverse malen gekozen en herkozen ook als senator. Nu gaat het verkeerd want er komt geen door Riels/De Clercq verhoopde verbinding tussen socialisme en flamingantisme. Corgen/Anseele vreest een flamingantische splijtzwan in zijn goed gestructureerde eenheidsbeweging. 'Niet alle leiders der volkspartij begrepen dat de stoffelijke zoowel als de zedelijke ontvoogding van een volk moet steunen op rasgevoel', 'Vreesde hij (Corgen/Anseele) dat een nieuwe beweging de mensen mocht afleiden van het hoofdzakelijke, de zijne?'. 'Zag hij ongaarne, zij het ook om een loffelijk doel zijn massa naast andersdenkenden in het gelid staan, hij die al zijn streven had gericht naar het vormen van een eensgezinde partij?' De veer is nu gebroken en Riels/De Clercq komt met kritieken die o.m. in die tijd door Pol De Witte, Anseeles kompaan van het eerste uur die met hem gebroken had in 1898, en door de interne linkse oppositie werden geventileerd. Het succesvolle Gentse model wordt mandatenjacht verweten. Anseele heeft weliswaar vele kwaliteiten maar is tevens ijdel en egoïstisch. In de coöperatieve bedrijven heerst er vriendjespolitiek. Riels/De Clercq, 'den haarkop', die enkele afgedankten uit de coöperatieven verdedigt, wordt nu door allerlei tweederangsfiguren met modder besmeurd. Corgen/Anseele probeert in naam van de eenheid de breuk nog te lijmen doch tevergeefs. 'De puursocialisten zijn goed omdat ze ons bevechten. De behoudsgezinden zijn goed omdat ze rijk zijn. Hier vindt ge uw plaats niet. Hewel trek er uit, man. Verrader, verkochte, buiten!'

René De Clercq en Antoon Jacob.

De Clercq wil ons doen geloven dat het Gentse socialisme zijn tweede zetel aan hem te danken heeft. Feit is dat hij zeer dicht bij de BWP heeft gestaan doch zich bijna tegelijkertijd afgestoten voelde waarschijnlijk o.m. door de voor intellectuelen als verstikkend ervaren partijdiscipline. Antoon Jacob schreef later dat het individualisme van De Clercq de oorzaak was van de kortsluiting: 'tegen deze argwaan tegenover het persoonlijk initiatief was het dat Gij aanbodstet'. [sic] 'Daarbij komt dat de socialistische beweging de Vlaamse beweging niet naast zich erkende als een andere macht met zelfstandig wezen (...) maar dat zij de aktie voor het Vlaamse recht wilde zien als een afgeleid recht bepaald door de socialistische stelregels'. Zoals sommige andere intellectuelen die dweepten met het socialisme (bv. Antoon Jacob) is De Clercq nooit lid geweest van de BWP. Wellicht is De Clercq ook nooit aangesloten bij de Coöperatieve *Vooruit* bv. om zijn dagelijks brood te kopen (een lidmaatschap van vakbond, ziekenbeurs of coöperatieve gaf toen automatisch partijlidmaatschap). Volgens tijdgenoten was hij wel socialistisch georiënteerd maar had hij geen echte politieke visie. Van enige marxistische invloed op zijn denken zijn er geen sporen, hij was integendeel eerder beïnvloed door de neo-Hegeliaan Bolland die in 1911 menig Gents intellectueel had begeesterd. Bij Bolland stond het begrip 'zelfkennis' centraal waarna men zelf het lot in eigen handen kon nemen. Overigens bewees men in het zeer pragmatische Gentse model slechts lippen dienst aan het marxisme (student Hendrik De Man was een zeldzaam marxistisch theoreticus die vlug overhoop lag met Anseele en de Tweede Internationale had al in 1899 het marxisme laten varen). De beeltenis van Marx die enige tijd in de vitrine van het warenhuis op de Vrijdagmarkt prijkte was eerder een uitzonderlijke anekdote. Feit was dat de sociaaldemocraten in die periode nood hadden aan intellectuelen en aan personen die het platteland goed kenden vermits hun electorale stadsaanhang stagneerde. Getuigenissen als zou Anseele ooit aan de eerder labiele De Clercq gedacht hebben als mandataris of zelfs als (hoofd)redacteur van *Vooruit* lijken overdreven. De Clercq publiceerde overigens niet in *Vooruit* maar wel in de socialistische *Volkschelmanak* en het tijdschrift *Ontwikkeling*. Anseele had wel een sterke sympathie voor De Clercqs werk en kunnen. Waarschijnlijk omdat het onmiddellijk bruikbaar, romantisch wervend en zeer begrijpelijk was, ook voor gewone mensen. Zelfs nadat De Clercqs liefde danig bekoeld is geraakt, o.m. omdat de socialisten zich in 1909 toegang weten te forceren tot het liberale schepencollege met de franskiljonse Association Libérale als harde kern van de coalitiepartner, is Anseele nog zeer lovend. In zijn brochure *Vooruit en de Vlaamse Beweging* van 1913 schrijft hij: 'René De Clercq heeft werkersliederen gemaakt die getuigen van veel kennis van 's werkers zwoegen (...) Is er onder onze tegenwoordige dichters dan toch niemand die iets voor de strijd van de werkers gevoelt, hem bezingt en die zijne vlucht durft nemen, hoog en stout de wijde wereld in? Jawel, René De Clercq (...) zijn *Dorscherslied*, zijn *Weverslied* (wordt hier *Op den Weefstoel* bedoeld?), zijn *Smederslied* (wordt hier *Ring King* bedoeld?) wier verzen muziek zijn, is het schoonste lied dat in onze taal geschreven werd (...) De Clercq wil en durft! Nu moet hij nog zijn allerhoogste vlucht kunnen nemen en hij slaat boven al de andere uit.' [sic] De Clercq zelf komt vanaf december 1915 in het activisme terecht en blijft na zijn terdoodveroordeling bij verstek in Nederland. Terugblikkend op de vooroorlogse periode dicht hij:

*Ik ook had rood geloof, dat is vervlogen
Ik ook had rode hoop die is vernederd
Wij zijn belogen, volk, wij zijn bedrogen.
Al mijn liefde gaat naar Vlaanderen sedert*

Uit: *Aan A. Van Koburg, E. Van Beieren en andere vijanden van het Vlaamsche volk (De Schelde 11.07.1927)*

Hij zal Anseele nog éénmaal toevallig ontmoeten in 1926 in de Amsterdamse Kalverstraat (Amsterdam herbergde ook de zetel van het Wereldvakverbond, waar de socialistische ex-activisten Leo Magits en Pieter Ursi wel eens langskwamen). Op een terrasje aan het Damrak kouten zij 'over de goede oude tijd en ons beider wedervaren'. De Clercq zou zich later nog het volgende herinneren van deze ontmoeting: 'En gij De Clercq, gij met uw capaciteiten, zo'n kop gelijk gij, hoe is het toch mogelijk dat gij het maar zover geschopt hebt. Ge had het minstens even ver kunnen brengen als ik (Anseele was toen minister van spoorwegen, post en telefoon)!' Toen de kelner kwam, haastte het eerder gierige Eedje zich met: 'Laat maar René, elk 't zijne'. 's Avonds zijn ze beiden te gast bij Henri Cornelis, een gewezen socialistische schepen van Wilrijk die in Amsterdam woont.

Bij het uitbreken van de Wereldoorlog schaaft De Clercq zich zoals bijna iedereen (de enige uitzonderingen waren de antimilitaristische Socialistische Jonge Wachten met o.m. Jef Van Extergem) in eenheid rond koning Albert. Als de Duitsers Gent naderen vlucht hij zoals velen naar Nederland. Hij wordt er redacteur van *De Vlaamsche Stem* (feb. 1915) met als hoofdredacteur de latere socialistische senator Albéric De Swarte. Medewerkers zijn o.m. Cyriel Buysse, André De Ridder en in een tweede periode Antoon Jacob die volgens Kamiel Huysmans het activistisch ei in het socialisme had gelegd. Als De Clercq en Jacob eind 1915 bij Koninklijk Besluit worden gesanctioneerd wegens het opgeven van hun onvoorwaardelijke loyaliteit aan België komen ze in het activisme terecht. Zij krijgen solidariteitsbetuigingen van het radicale Antwerpse jonge volkje o.m. Eugeen De Bock, Herman Vos, Oscar De Smedt, René Victor, Paul Van Ostaijen, Oscar Jaspers, Willem Elsschot, Firmin Mortier, Rob Van Roosbroeck en Rob Van Genechten. In Nederland vindt De Clercq ook Frits Van den Berghe terug die hij al had bewogen enkele illustraties voor *De Vlaamsche Stem* te tekenen. In 1917 zal hij ook De Clercqs bijbels verhaal *Tamar* illustreren en zal het persoonlijk contact in zoverre toenemen dat Van den Berghe waarschijnlijk door toedoen van De Clercq bureau-chef benoemd wordt aan het activistische Ministerie van Kunsten en Wetenschappen. De schilder ziet de Vlaamse Beweging als breekijzer in de sociale strijd. In oktober 1917 stichten beiden het Algemeen Kunstverbond (De Clercq voorzitter, Van den Berghe secretaris). Zoals bij menig flamingant en bij de activisten in extensie was het geloof in het parlementair systeem bij De Clercq niet bijster groot. Al voor de oorlog lag het probleem van de Vlaamse Beweging hem precies in het feit dat de groeiende aanhang zich niet kon vertalen in politieke resultaten omdat de franskiljonse bourgeoisie nog steeds de katholieke en liberale partijen domineerde. De Vlaamsgezinde parlementsleden wordt arrivisme verweten. Bovendien worden de verworven taalwetten slecht toegepast en zijn overtredingen niet sanctioneerbaar via het strafrecht. De Clercq had in *de Kud-den*, *Boven 't Rumoer* en *Het hogere Bolspel* (1912) de vinger op de wonde gelegd. In laatstgenoemde tekst schrijft hij 'en dit vooral kunnen we moeilijk vergeten noch vergeven dat zij, bij fraai gebazel over allerlei beuzelarijen, haast niets gedaan hebben voor de heropbeuring van het algeheele volk, dat ze het Vlaamsche ras hebben laten kwijnen in armoede en vernedering, en gekozen door hen, de eerste rechten hunner broeders hebben medebestreden of zwak verdedigd in een vreemde taal'. Wegens zijn antecedenten is De Clercq de geschikte figuur om de activistische zaak te bepleiten bij de Duitse sociaal-democraten. Vanaf oktober 1917 zal hij o.m. met de liberale Gustav Stresemann maar vooral met SPD-rijksdaglid Gustav Bauer die van juni 1919 tot maart 1920 kanselier zou worden van de Weimarrepubliek in contact treden. De Clercq betoogde dat de

Vlamingen 'de proletariërs' in de Belgische staat waren en drong aan op blijvende bescherming van Vlaanderen door Duitsland ook na de oorlog. Veel indruk maakte het allemaal niet (meer) en bovendien werden zij o.m. ook door Anseele geïnformeerd over de toestand in België. In het kader van de socialistische vredesinitiatieven van Stockholm en de pogingen van de Raad van Vlaanderen om ook daar hun zaak voor te leggen is er even sprake dat De Clercq contact zal opnemen met de Deense gezaghebbende humanist Georg Brandes (1842-1927).

Na het debacle van het activisme in 1918 vormen De Clercq, Van den Berghe (afgezet aan de Gentse academie door de Gentse gemeenteraad op 27 oktober 1919) een hechte ballingengroep met o.m. Jozef Cantré (1890-1957). Deze laatste had tot de Gentse Socialistische Jonge Wachten behoord die tijdens de oorlog het vredesstandpunt hadden verdedigd en zich daardoor buiten de BWP hadden geplaatst. Hij was student geweest (zoals zijn kompaan Richard Minne) aan de vervlaamste hogeschool en had als leerling van tekenleraar Jolles de herdenkingspenning van de vervlaamsing ontworpen alsmede het zegel van de Raad van Vlaanderen. Cantré was tot vijf jaar cel veroordeeld. De Clercq richt in november 1920 te Bussum kunsthandel *De Blauwvoet* op waar hij het werk van zijn vrienden Van den Berghe (17 schilderijen en tekeningen), Cantré (10 beelden) en anderen verkoopt. Vooral Van den Berghe's *De Zaaier* maakt indruk op de Clercq die hem steunt met geld geleend bij consul Robert De Vos. Als Frits van armoe in een wasserij moet gaan werken schrijft René: 'God, wat jammer! De grootste schepende schilder der beide Nederlanden een gewoon werkmansman geworden. 't is prachtig en treurig! Jaren verloren voor zijn kunst, onze kunst! En niet elke tien jaar wordt zoo 'n man geboren (...) Zodra ik kan, moet ik hem redden' [sic]. Twee maanden later op 27 augustus koopt hij voor 450 gulden schilderijen bij zijn vriend terwijl hij zelf op droog zaad zit. Later koopt hij nog. De Clercq wordt overigens vele malen door Van den Berghe geschilderd (3 portretten, aan de piano, centraal figuur in *De Ballingen*). Cantré vereeuwigd hem samen met de vierde muskietier Gustaaf De Smet in een houten dubbelportret. Van den Berghe en Cantré keren op 17 juni 1922 samen naar België terug. André De Ridder en Paul-Gustave Van Hecke die het *Rode Zeil* uitgeven en galerij *Sélection* openhouden, vangen hen op. Van Hecke neemt de rol van mecenas over in zijn galerij *Le Centaure*. Later worden beiden terug onder de vleugels van de Gentse BWP genomen. Van den Berghe als illustrator in *Vooruit*, *Koekoek* en als ontwerper van propagandamateriaal. Cantré zal o.m. het Anseelemonument kappen. Toch blijven beiden met grote waardering spreken over De Clercq. Van den Berghe tekent hem nog in 1931 en Cantré zal De Clercqs grafmonument in 'taille directe' kappen in 1936. Bij de onthulling zal hij op de vuist gaan met Nederlandse NSB-ers die de Romeinse groet brengen. In '36 getuigt hij 'dat zij, beeldende kunstenaars in al de moeilijke ogenblikken die een vluchteling doormaken kan, steeds in De Clercq een werkelijke vriend en helper vinden mochten. René leerde ons allen steeds door de tranen heen te lachen en hard door te bijten waar het leven bitter werd'.

Besluit:

Dichter René De Clercq is nooit organisatorisch verbonden geweest met de arbeidersbeweging net zoals overigens de meeste kunstenaars en intellectuelen die kortere of langere perioden dweepten met de arbeidersbeweging of zich socialist noemden. De partijdiscipline speelde voornamelijk parten. Al in het college werd hij door de aandacht voor

de encycliek Rerum Novarum gevoelig gemaakt voor de sociale problematiek. In Gent, het socialistische bolwerk van Vlaanderen waar het Daensisme mislukte, werd dit alles uitgediept en schreef hij de verontwaardiging over wat hij zag van zich af. Niet tegen zijn zin werden zijn gedichten en zangspelen door de socialisten, die op dat moment een politieke opening zochten naar het platteland, in de armen gesloten en gepromoot zodat we hem wel degelijk als fellow traveller van de beweging kunnen beschouwen. Toen er volgens De Clercq geen synthese mogelijk bleek tussen arbeidersbeweging en Vlaamse beweging plooide hij zich terug op een bewust buiten- en soms eerder antipolitieke positie die perfect kon renderen in een propagandarol tijdens het activisme. Tot 1922 was hij mecenas voor de socialistisch georiënteerde kunstenaars Van den Berghe en Cantré. Overigens was De Clercq eerder zwaar teleurgesteld in, dan vijandig t.o.v. de socialistische arbeidersbeweging. Hij ging ook later nog in op uitnodigingen om bv. te spreken voor socialistische studenten. Hoewel dikwijls gebruikt door het autoritaire Vlaams Nationalisme van de dertiger jaren en later is het niet zeker hoe De Clercq zelf zou zijn geëvolueerd.

Ons programma jaar 2002

TIENDE ZANGAVOND

Vrijdag 22 februari om 20 uur in d'Iefte te Deerlijk

- samenzang door alle aanwezigen van de mooiste Vlaamse liederen
- voordracht 'die Ghesellen': Katrien Debaere, Riet Gailliaerd, Trees Goeminne
- Solo's: Monique Naessens en Wim Vancauwenberghe
- Koren: Sint-Cecilia Deerlijk en de Seniorenclub Bekaert Zwevegem
- Aan het klavier: Hugo De Backer

ZOEKTOCHT VOOR HET LAGER ONDERWIJS

In samenspraak met de leerkrachten van het 4e leerjaar basisonderwijs richten wij de jaarlijkse zoektocht in naar 'de kerk-hof' en de verdwenen graven: P.J. Renier leermeester van Hugo Verriest, de oude kerk en het Sint-Columbaretabel. Het grafmonument van René De Clercq vertelt over zijn leven en werk. De twee uur durende speurtocht wordt afgerond in het museum met een tafelpoppenspel over de kindersterfte en de vlasbewerking. Een wandeling als een feest, waar zij leren kijken en een stuk geschiedenis van hun gemeente ontdekken.

WOORDEN WORDEN KLANKEN

111 componisten 'vertonen' René De Clercq

Het erfgoedweekend van 20 en 21 april 'verzamelen, verzamelaars, verzamelingen' legt volgens minister Bert Anciaux ook de klemtoon op het 'immaterieel roerend erfgoed'. Twee jaar lang hebben wij de toondichters, die van de woorden van René De Clercq klanken gemaakt hebben, opgespoord en verzameld in archieven, musea en familieleden-erfgenamen van Vlaanderen en Nederland. Een monnikenwerk. Sommige componisten zijn nog welbekend, anderen hebben wij uit de vergeethoek gehaald.

TENTOONSTELLING

Opening op zaterdag 20 april om 18 uur.

De tentoonstelling is te bezoeken van 21 april tot 16 juni

- elke zondag van 14.30 tot 18 uur

- elke dag na afspraak - telefoon 056/72.86.70 en 056/70.59.06

Verschillende groepen hebben al een geleid bezoek aangevraagd!

BROCHURE

Een brochure, bijna een boek, met alle inlichtingen over deze toondichters: biografie, hun werk en 'vertoonde' lied(eren) van De Clercq, verschijnt in de loop van de maand april.

Een verzameling van 'immaterieel erfgoed'

MIDZOMERMARKT

Zondag 23 juni wordt het museum terug wat het eens geweest is ten tijde van René De Clercq: Estaminet het Damberd. In het unieke kader van een herberg gebouwd in 1790 kun je proeven van zelfgebakken taart, streekbier van het vat, volksmuziek en gratis volksspelen. Leute en plezier.
Telkens een schot in de roos.

OPEN MONUMENTENDAG

Zondag 8 september. Nationaal thema: symbolen.
René De Clercq, een symbool van huiselijkheid in Hemelhuis, van Vlaamse strijd in Er ligt een staat te sterven, volkse kunst in de Bietebouw en... nog zoveel meer!
Open van 10 tot 18 uur. Gratis gidsbeurten om het uur.
Elke bezoeker krijgt een mooi geïllustreerd gedicht. Zelf uit te kiezen!

JAARLIJKS VERTELTHEATER VOOR KLEUTERS

Vanaf 4 november brengen we opnieuw, elke dag tweemaal, verteltheater voor de derde kleuterklassen van de regio Kortrijk-Waregem vergezeld van hun grootouders. Tijdens de week van de grootouders spelen we vier keer per dag. Zo zullen er een 40-tal klassen rondgeleid worden in het museum en kennis maken met de tijd van vroeger en de dichter of 'liedjesmaker' René De Clercq. Er zijn nú al klassen ingeschreven om zeker erbij te zijn.

TENTOONSTELLING 'Gretha en Adri PIECK'

Eveneens in november een verkoopstentoonstelling van werken uit privébezit in Vlaanderen. Een unieke gelegenheid om de befaamde nichtjes van Anton Pieck te leren kennen en zich een werk aan te schaffen. Elke koper van een schilderij of tekening krijgt gratis het kunstboek 'Gretha en Adri Pieck'.
De opbrengst van deze verkoopstentoonstelling zal dienen om een luxe-album uit te geven: 'DE CLERCQ ongebonden', dit ter gelegenheid van de 125ste verjaardag van zijn geboorte.
Een eigenzinnige keuze van 25 gedichten, met vertaling in het Frans, Engels en Duits. Prachtig geïllustreerd. Een uniek relatiegeschenk voor de komende feestdagen en te koop tijdens de verkoopstentoonstelling Gretha en Adri Pieck. Een realisatie van ons bestuurslid Armand Deknudt.

Paul Van Grembergen, Vlaams minister van monumenten en landschappen bekroont de Stichting René De Clercq.

Naar aanleiding van het Internationaal Jaar van de Vrijwilliger werkte VCM-Contactforum in opdracht van de minister een project uit 'Subsidie voor vrijwilligersverenigingen voor educatieve en sensibilisatieprojecten in de sector van monumenten en landschappen'. In mensentaal: subsidies voor vrijwilligers die iets doen voor de jeugd i.v.m. monumenten of landschappen.

Wij brengen al jaren in ons museum verteltheater voor kleuters. Dus een educatief project in een monument! We dienen een stevig dossier in met alle bewijsstukken. Het loont de moeite want de minister geeft 20 subsidies van telkens 50.000 Bef.

De minister ontvangt echter méér dan 100 dossiers!

Op de bekendmaking van de laureaten, die plaats vindt op zaterdag 20 oktober 2001 in het Talbothouse in Poperinge horen we... **we zijn één van de 20 laureaten!**

Jarenlang, onvermoeibaar, totaal vrijwillig, met alleen de blinkende kinderoogen als beloning, verteltheater brengen voor de derde kleuterklassen van de regio Kortrijk-Waregem, vraagt een zeer grote inzet van de vier acteurs. Twee nonkels, een oma en opa spelen elk jaar, heel de maand november, tweemaal, soms viermaal per dag, in het unieke kader van het 200 jaar oude geboortehuis (én museum) van René De Clercq.
De kleuters, de begeleidende leerkrachten én de grootouders stappen terug in de geschiedenis van 150 jaar geleden... **Een educatief project in een monument.**

Mijnheer de Minister, dank! We zullen de 50.000 Bef zeer goed kunnen gebruiken.

Onze leden weten dat ook, en steunen ons al jaren. Dank u in naam van alle kleuters.

Vlaams idealisme: bezingen of verguizen?

Joost Vandommele

In onze nieuwsbrief van vier jaar terug verscheen een bespreking door ondergetekende van het boek 'De Grooten Oorlog' van historica Sophie De Schaepdrijver. Dit boek is intussen een bijbel geworden voor de velen die zich op gebruiks niveau bezighouden met de Eerste Wereldoorlog. Vermits René De Clercq drie volle pagina's als profiteur en verrader over de roskam werd gehaald leek het ons toen passend enkele uitschuivers van de historica te pareren en tevens de nieuwe, 'deconstructivistische' richting in de geschiedenis te belichten en te duiden. Op 29 november 2001 deed De Schaepdrijver met een bijdrage in de Standaard der letteren 'Huiver voor die Hoogmis, de Vlaamse obsessie met idealisme' de harten weer even sneller kloppen. Een reactie:

De verwetenschappelijking van de geschiedenis van de Vlaamse Beweging is een goede zaak al was het maar omdat 'dé waarheid' als ze dusdanig zou bestaan, eens op een andere wijze wordt belicht, wat niemand - tenzij misschien totaal vastgeroeste mensen - kan betreuren. Natuurlijk zijn de nieuwe methodes en zienswijzen kinderen van deze tijd en kun je ze alleen begrijpen als je beseft wat er vandaag om handen is. Economische schaalvergroting, globalisering als gevolg van technische evolutie en nieuwe productiewijzen doen een nieuwe ideologie (neo-liberalisme, later links-liberalisme) ontstaan die, al was het maar om zich te legitimeren, het oude moet afschrijven. Het gaat hem over het letterlijk (bv. Oost-West, EU) en figuurlijk neerhalen van grenzen en al wat als hinderlijk en dus achterlijk en anachronistisch wordt ervaren (godsdienst, nationalisme, klassieke arbeidersbeweging enz.). De eermalige legitimatie van die grenzen ligt dan vanzelfsprekend onder vuur. Bovendien worden al die verschillende talen, culturen en eigenaardigheden op zijn minst als hinderlijk ervaren om tot grotere gehelen te komen. De zelfverklaarde wereldburger wordt immers node geconfronteerd met elementen of particulariteiten die hem/haar op zijn/haar afkomst, rang of stand wijzen. Het is bekend dat het verklaren van de Vlaamse Beweging met al haar particulariteiten, flora en fauna, in het buitenland verre van gemakkelijk is, zelfs voor partizanen van deze beweging. Voor hen die afstand willen bewaren, zich niet wensen bloot te geven of er ronduit vijandig tegenover staan is dit misschien nog moeilijker maar het geeft in alle gevallen veel mogelijkheid tot vereenvoudiging, verdraaiing en begripsverwarring. Clichés willen wel eens ontstaan en gedijen in zulk klimaat. Bovendien, en dat geldt natuurlijk ook voor intern Vlaams gebruik, wordt de stem van vroegere, participerende generaties steeds zwakker in het debat. Nieuwlichters zien hier de kans om het proces te maken van hun voorgangers, om ook dit terrein te monopoliseren. Zoals het parvenus altijd vergaat schoppen ze nog voort naar het halfdode lijk van hun voorgangers en trachten ze de eigen tekortkomingen en zwakheden te veralgemenen naar het verleden. Een typisch voorbeeld van dit laatste is het feit dat thans alles in geld wordt uitgedrukt en dat het allemaal om geld te doen is (in de wandelgangen noemt men dit 'professioneel werken' en in die logica werkt men normaliter - verkoopt men zijn ziel - ook aan de hoogste bidder!) De pro deo-ingesteldheid van vroegere generaties wordt verdacht gemaakt met 'ze zullen er zeker toch zelf ook niet slechter van geworden zijn' en alle zinnen worden dan bijgezet om persoonlijke verrijking als hoofdmotief van het menselijk

handelen te bewijzen (zie bv. René De Clercq in 'De Grooten Oorlog').

Tegen deze achtergrond van de volop aan de gang zijnde legitimatie van het links-liberalisme op wereldvlak tegen de 'oude' apologeten van o.m. de nationaliteitskwesies, de klassieke arbeidersbeweging en de godsdienst moeten wij Sophie De Schaepdrijver begrijpen. Ook persoonlijke motieven spelen een rol (de familie kende ene Karel, subliem deserteur, en na WO I net als De Clercq verbijvend in Nederland) en verklaren misschien de gedreven sfeer van afrekening in het artikel. Dit klinkt dan weer goed in de oren van de no-nonsense generaties die er munitie in vinden om hun (voor)ouders af te schieten.

Wat stoort in de benadering van De Schaepdrijver is dat zij deel en geheel, oorzaak en gevolg (moedwillig?) door mekaar haalt. Het activisme wordt steeds als de oorzaak van het verdriet van België aangegeven maar is in wezen een gevolg van een reeks flamingantische middenklassefrustraties. In hoofdzaak ging het om de zeer trage politieke vertaling van de Vlaamse eisen omdat de flaminganten in elke traditionele politieke familie een minderheid waren niettegenstaande de Vlaamse meerderheid in België. De pas afgedwongen taalwetten waren zeer moeilijk gerechtelijk afdwingbaar. Dit alles maakte het Belgisch parlementair systeem dat bovendien nog maar recentelijk steunde op een meervoudig Algemeen Stemrecht voor hen (zeker in een crisisituatie) niet erg verdedigingswaardig. De Duitsers waren leep genoeg om met een dubbele geheime agenda een groot deel van niet-parlementaire Vlaamse prominenten voor hun kar te spannen wat vlug in een way of no return uitmondde. Het spel van actie en reactie bewerkstelligde zeer diepe frustratie en kweekte een onverzoenlijkheid die als voedingsbodem kon dienen voor een herhaling van de collaboratiefeiten. Dit keer in een moreel onaanvaardbaar kader.

Albert I heeft in de overwinningssroes en algemeen revanchistische sfeer de kans laten liggen om grootmoedig op te treden en daardoor een sedertdien permanente bedreiging voor het land en de troon in de kiem te smoren. Activisten (De Clercq is hier een prototype) waren geen vooroorlogse beroepspolitici maar een soort BV's avant la lettre die zich, zoals de thans verkozen BV's, snel vergaloperen en waarvan je wel eens denkt 'schoenmaker blijf bij je leest'. Bij misbruik van personen of van vertrouwen haal je overigens in de eerste plaats uit naar de misbruiker (Duitsland) i.p.v. naar de misbruikte, hoe graag die zich in dit geval ook liet misbruiken.

De Schaepdrijver schrijft en verwoordt goed. Bv. 'Het was al bij al een fragiele claim (bedoeld wordt het Activisme), zoals alle identiteitspretenties uiterst kwetsbaar voor hoon en meedogenloos in zijn paranoia' wat m.i. op zich de situatie goed en genuanceerd samenvat. Anderzijds is er steeds die neerbuigende en hooghartige toon die ook de links-liberale, politiek correcte journalistiek kenmerkt. Als Yves De Smet de Vlaamse Beweging of de vakbonden kapittelt hanteert hij ook het neerbuigende toontje van 'jongens waar zijn jullie in deze tijd eigenlijk nog mee bezig' en 'we zullen de grijze kopjes eens tellen' (n.a.v. de Lambermontbetoging).

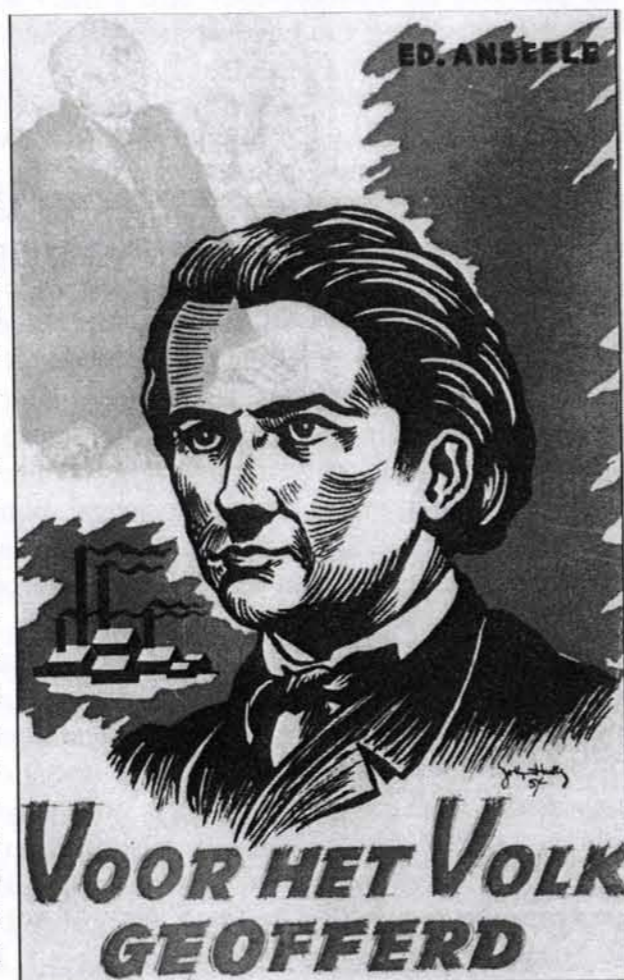
De Schaepdrijver spreekt ook van de 'onvolprezen Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging'. Ik vind de NEVB een prachtig werkinstrument, vooral sterk in sommige overzichtsartikelen en verleidelijk praktisch met zijn cd-rom-versie. Anderzijds staan er m.i. te veel fouten in die voor de leek direct heel de geloofwaardigheid op de helling zetten. Je bent beter af met EVB en NEVB samen dan met één van beide hetgeen trouwens een perfecte illustratie is van de teneur van dit artikel.

De Schaepdrijver is erg goed in de compilatie van het veldwerk van anderen wat zij dan gebruikt ten voordele van de eigen visie. Forsers zoals een Daniël Van Acker en Winfried Dolderer wiens veldwerk druk gebezigd werd, komen eigenlijk in de kou te staan terwijl De Schaepdrijver ook in publiek optreden (Lichtpuntuitzending, interview met Piet Piryns, Zinzen 5 januari 2002 waar ze veel gas terug moest nemen) fungeert en behandeld wordt als een echte vedette. Een viertal jaren geleden werd gepolst naar de prijs van een optreden: 25.000 BEF + hotel + vliegpreis en dit alles voor een avondje voordracht van iemand die o.m. De Clercq uitmaakt voor zakkenvuller.

Geliefkoosde selectieve schietschijf is steeds de Vlaamse Beweging in het algemeen en het Vlaams nationalisme in het bijzonder. Volgens De Schaepdrijver vindt men daar de kampioenen van zelfverklaard idealisme waarbij dat idealisme later als verklaring en excuus moet dienen bij misstappen en aberraties. Deze zienswijze bevat natuurlijk een harde kern van waarheid maar de gehekelde offerzin werd vanzelfsprekend ook aangespoord in de katholieke milieus (missionarissen) en in de arbeidersbeweging. Denken we aan de Emiel Moysoncultus bv. 'Voor het volk geofferd' de door Anseele zelf geschreven Moysonbiografie. De door De Schaepdrijver terecht gemaakte Anseele bediende zich in zijn redenaarstalent trouwens veel van nu hoogdravendklinkende godsdienstige en militaire terminologie om beter begrepen en gevolgd te worden door 'de verworpenen der aarde'. Als je tussen haakjes de socialistische uitvallen naar de Gentse karnavalvieringen leest begrijp je dat niet alleen de Fronters zedenprekers waren maar dat dit alles toen paste in een toentertijd door niemand gecontesteerde poging tot volksverheffing. Paternalisme, romantiek en idealisme zijn de motoren die niet altijd positief gebruikt

werden maar zeker ook onmisbaar waren voor de ontvoogding van groepen mensen (arbeidersbeweging, Vlaamse Beweging). Zij waren het doeltreffendste en het beste wat er in die tijd denkbaar en mogelijk was. Men mag deze methoden nu uiteraard becritiseren maar laten we daarom nog niet denigrerend worden.

Provocatief is De Schaepdrijver alleszins en dit hoeft niet per se slecht te zijn. Overigens is De Standaard, die absoluut een kopie van De Morgen wil worden, hét medium bij uitstek om de doelgroep te provoceren. De kleurenreproducties van de waffen SS-affiches zetten de toon. Wist u tussen haakjes dat in dezelfde reeks wervingsaffiches een gedicht van René De Clercq ('Grijpland, nijpland, Engeland') werd gebruikt? Tussen de illustra-

De voorpagina van de laatste editie van Anseeles roman, 1957.

tieve gedichten van Bert Peleman en Nand Vercnocke missen we nog enkele absolute hoogvliegers zoals huldegedichten aan Hitler of enkele fraaie staaltjes gelegenheidsgedichten zoals bij het vertrek naar het Oostfront... Wij kennen een nog steeds levend Vlaams dichter die tijdens de euforie van de bevrijding een ode aan Stalin dichtte.

Het Bormsgedicht van 'simpele ziel' (is dit een eretitel?) De Clercq illustreert inderdaad dat onze dichter die weinig van politieke intrige afwist en zelf te eenvoudig rechtlijnig was om er zelf één op te zetten. Hij stelde ongecompliceerde duidelijkheid tegenover politieke gewiektheid. 'Overigens de macht van den haarkop (= René De Clercq) lag het meest op het platteland, eenvoudig als hijzelf. Verspreid, nog ver van ingericht, kon die hem moeilijk steunen in zijn worsteling tegen saamhoudende steedsche sluwheid' (Harmen Riels p. 103-104).

De stap is dan ook klein om ook Elsschot omwille van zijn Bormsgedicht neer te sabelen. Precies of iemand om louter humanistische redenen niet principieel tegen de doodstraf mag zijn, ook al is de crimineel dokter [sic] Borms. Gemakkelijk wordt Elsschots gedicht over de terechtstelling van communist Marinus van der Lubbe vergeten.

Verbazing wekt het feit dat historici, ook Bart De Wever, geciteerd als de minder kritische broer van Bruno die zelf met het epitheton 'maître à penser' wordt bedacht, geen teken van leven geven. Betekent deze oorverdovende stilte van de historici dat zij het eens zijn? Of dat ze de storm willen laten overwaaien (al denk ik dat die eigenlijk nog moet komen), zich niet opgewassen weten tegen zoveel branie of niet willen geassocieerd worden met afgedane denkbeelden of de Vlaams Blok demon zelf, zaken die men op het CV en met het oog op tewerkstelling en carrière kan missen als kiespijn.

Verre van mij de Vlaamse kwestie volledig te willen gelijk stellen met de Ierse waar men toch de laatste onafhankelijke staat in West-Europa creëerde. Maar toch: worden de zonden van het Ierse nationalisme niet beter begrepen? Cfr. De Americo-Brits-Ierse serie Rebel Heart (recentelijk op Canvas), de films Michael Collins, Some Mothers Son etc. Zou een Vlaamse equivalent van Braveheart kunnen, mogelijk of wenselijk zijn? Zijn Gerry Adams, Martin Mc Guinness en C° terroristen of gerespecteerde ministers of kandidaat-nobelprijswinnaars voor de vrede zoals gewezen IRA-stafchef Sean Mac Bride? Zijn wij met zijn allen werkelijk bang van onze eigen schaduw?

Al bij al hebben we niet echt (meer) hoogmissen van eigen idealisme nodig maar exorcisme van idealisme evenmin. Wij blijven pleiten om onze geschiedenis rustig doch betrokken te bekijken en noch in these of antithese te blijven hangen maar samen te werken aan een volwassen synthese. De 'oude idealisten' moeten inzien dat niks blijft stilstaan en 'de waarheid' veel rechten kan hebben. Anderzijds moet de shoppende generatie van yuppies en parvenu-intellectuelen die zich nergens meer gebonden voelt, en zich niet meer op termijn engageert, zich leren inleven in wat er vroeger was, de ziel en drijfveren van vroegere generaties willen begrijpen en hooghartigheid en cynisme laten varen. Laat ons blij zijn dat onze voorgangers een kleurrijk studieobject zijn geworden waar we veel van kunnen opsteken.

Wij hebben te koop

Wij verkopen het boek *Uit liefde alleen* aan een sterk verminderde prijs

RENE DE CLERCQ... UIT LIEFDE ALLEEN (5 euro in plaats van 10) ... ex x 5 euro = ...
Geïllustreerde biografie met tientallen foto's (+ 2.5 euro port)
Prachtig kijk- en leesboek
Voorwoord: André Demedts, geschreven door Gilbert Depamelaere

HET LEVEN EN WERK VAN GRETHA EN ADRI PIECK ... ex. x 15 euro = ...
Gebonden boek, linnen kaft met goudopdruk (+ 3 euro port)
216 pagina's, 360 illustraties waarvan 170 in kleur
Uitgegeven door de Stichting G. en A. Pieck, met advies van Max Pieck

DAGBOEK 1917-1920 DOOR A.F. PIECK ... ex. x 10 euro = ...
Herinneringen aan René De Clercq door Betty Pieck (+ 1.50 euro port)
Samenstelling en redactie: Marcus van der Heide

WENSKAARTEN VAN HET MUSEUM ... ex. x 5 euro = ...
Pakje van 5 wenskaarten met afbeeldingen van het museum (+ 1 euro port)
Getekend door Ives De Roo

WANDELPAD RENE DE CLERCQ ... ex. x 2 euro = ...
(+ 1 euro port)

EEUWIGDURENDE NATUURKALENDER

Herman Vandommele, schoonzoon van René De Clercq geeft zijn zesde, bijgewerkte en in de nieuwe spelling, eeuwigdurende natuurkalender uit. Deze kroniek houdt geen rekening met de namen van de dagen en beschrijft zo nauwkeurig mogelijk wat er rond een bepaalde datum gebeurt. Weerspreuken, bladvorming en bloei van bomen, planten en bloemen, vogeltrek.

Seizoenen en daglengte. Iedere maand het normaal aantal dagen uren zonneschijn, regen- mist- vorst- en sneeuwdagen volgens het KMI te Ukkel en De Bilst. Kortom een schat aan wetenswaardigheden. Prijs 15 euro + port. Te bestellen bij de Stichting.

Er zijn ook bibliofiele exemplaren, voorzien van een opdracht. Prijs + port: 20 euro.

Meer inlichtingen bij: Herman Vandommele, Sparrenhofstraat 140 bus 2, 9100 Sint-Niklaas.

.....
Betaal.....fr op rekeningnr. 463-5147011-71 van Stichting René De Clercq, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk. Voor het buitenland gironr. 000-1657775-45. U ontvangt deze boeken en wenskaarten.

Ik wens een factuur in exemplaren met de volgende tekst

Richt uw bestelling aan:

Stichting René De Clercq vzw, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk